

FLOR DE CARD

SANT LLORENÇ DES CARDASSAR

Me GALCIE'S

Rofa N.º 6

92-93

Revista Sant Joan
Princesa, 24
07240 Sant Joan

NER DE 1992 * N.º 179

1892 • 1992

CENTENARI

AJUNTAMENT DE SANT LLORENÇ DES CARDASSAR

Els 20 anys de Flor de Card

A la darrera reunió mensual del Consell de Redacció em demanaren si voldria redactar l'Editorial. ¿Quina opinió teníem, la gent jove que tot just feia un any que s'acabava d'incorporar com a col·laboradors, de la revista?

No seria adequat començar a fer-ne alabances, que a més no calen. No són necessàries perquè la feina feta durant aquests vint anys, la informació acumulada dins tants de folis, els canvis positius de la nostra comunitat arran de les suggerències de *Flor de Card*, mostren ben a voler la vàlua i validesa de la revista.

Parlam de la revista, en general: la revista així, la revista així deçà, si la revista diu o si deixa de dir... Molt bé, però aquests vint o trenta fulls que surten cada mes són el resultat d'una elaboració i una dedicació d'unes persones. S'ha de tenir present i s'ha de voler reconèixer.

Podríem començar a recalcar punts que indiquen la necessitat de continuar-la (mitjà de comunicació local, font d'informació històrica -perquè els vint anys formen ja part de la història recent de Sant Llorenç-, instrument d'expressió popular, possibilitat d'una lectura en la nostra llengua per a adults que per ventura no reben més que premsa totalment castellanitzada i castellanitzant, ús i promoció de registres cultes i col·loquials del català que ajuden a desfer mentalitats poc favorables a la nostra normalització, etc..., etc), però són prou sabuts per tothom.

Flor de Card va sortir de la gent d'aquí. *Flor de Card* apareix onze vegades cada any per al poble. No pot distorsionar gaire la realitat perquè no hi ha uns interessos lucratiu que deformin la informació. En tot cas, les notícies poden haver passat pel garbell de la veu del carrer, i això les fa més pròximes als llorencins.

Ens han repetit cinquanta pics que tothom hi pot col·laborar. Tothom que tengui res a dir, vet aquí el moment i la oportunitat.

Esperem que aquests vint anys transcorreguts siguin els fonaments segurs dels vint anys de maduresa que vénen.

Pere J. Santandreu Brunet

Flor de Card

Revista d'informació general de Sant Llorenç des Cardassar

Adreça: carrer de Sant Llorenç, 36

Telèfon: 569119

Publicitat: Maria Galmés * Telèfon 569509

Gener de 1992

Número 179

Edita: Centre Cultural Card

Imprimeix: *Apóstol y Civilizador* (Petra)

Dipòsit legal: 765-1973

Director: Josep Cortès i Servera

Consell de Redacció: Felip Forteza

Maria Galmés

Guillem pont

Guillem Quina

Pere Josep Santandreu

Antònia Servera

Guillem Soler

Col·laboren

	1992	Portada
Eduard Perales	A manera d'Editorial	2
Pere J. Santandreu	Literatura catalana	8
Guillem Pont	El Museu, un altre parer	3
	Sant Llorenç, ahir	20
Aina Salas	Tertúlies	4
Joan Buades	Carda dels Reis	7
Jaume Galmés	Poesia	8
PSM	Normes Subsidiàries	9
Antoni Joan	Independència	9
Sol, i de dol	Batec	10
Calafat/Bassa	Els Reis a Son Carrió	11
Jerònia Mesquida	En directe	12
Antònia Garcia	Gastro..."mania"	13
Josep Cortès	Espipellades	13
	Tal dia com avui	14
	Curiositats municipals	19
Rafel Melis	Fins quan?	14
Ignasi Umbert	El paganisme dels espanyols	15
Xesc Umbert	El temps de desembre	16
	El temps de 1992	17
Maria Galmés	Si lleu...	18
	Demografia	18
Bel Bicolau	Distribució	

Nota

Els articles apareguts en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus propis autors.

Ara, que sembla que la polèmica PSM i Antoni Cuc-Jerònia Mesquida (PSOE) ha minvat una mica, o almanco, des de les dues vessants, es demanaren seny i feina en el darrer número de Flor de Card.

Ara, que ja han passat mes de dos mesos, que era el temps assenyalat per saber "notícies" oficials d'ençà que es reuní part del Patronat amb els regidors de Cultura i Benestar Social.

Ara, que ningú ja no me'n parla, ni tan sols a les reunions pausades amb flaires de llangonissa torrada.

Ara, potser és el moment adient i asossegat per poder dir el meu tranquil parer a l'entorn dels fets que propiciaren l'atropellada desaparició del "Museu Arqueològic Municipal de Sant Llorenç des Cardassar".

Obviament no insistiré amb els termes de la impecable *denúncia* realitzada per varis tècnics, ni amb l'indiscutible treball de n'Alfred F. Arnau, iniciador, promotor i director del Museu, car ja ho vaig fer a l'octubre de l'any passat a Flor de Card i encara no he canviat de parer.

I en aquella ocasió, una de les coses que assenyalava era que el futur depenia, fonamentalment, de l'actitud de l'Ajuntament, aspecte avui clarificat de forma cristal·lina.

De banda l'existència de la denúncia i de la no titulació del director, un dels arguments justificatius de l'ordre de desallotjament de les dependències municipals del, aleshores, Director del Museu fou el que "*el patrimoni és una cosa molt sèria*". Bé, abans he dit "un" dels arguments, però si repàs tant els escrits com les exposicions a l'esmentada reunió liquidatòria amb part del Patronat, solament s'exposaren aquests tres arguments esmentats, almanco obertament. Si d'altres n'hi hagués de soterrats lògicament els desconec -malgrat tots tinguem la nostra intuïció-.

Idè bé, curiosament, la importància del nostre patrimoni, que fou l'argument capital per il·lusionar un grapat de gent per treballar -més o menys encertadament, amb els errors lògics que solen cometre els qui "fan" coses- envers el redescobrimient, localització, neteja, alguna deforestació i exposició dels nostres monuments tant de temps oblidats, abandonats i descontrolats, és el mateix que s'utilitza com excusa per, sense previ avis, fotre una coça a l'os de la cama de l'esmentada gent, malgrat les paraules que, paral·lelament, es poguessin dir.

Certament, el fet en sí, no ens va

doldre gaire, almanco a mi, car fa temps que trespasem els carrers d'aquesta, nostra, vila i ja n'hem vistes de tot color.

Ni afecta, en lo més mínim, les relacions personals tant amb els membres del Patronat, (actuals i dimitits), com amb els regidors que hi poguéssim haver. Ni obviament desmereix en res altres possibles decisions o accions de les mateixes persones. Però, certament, produeix una certa tristor veure com es desprecia una feina feta -a cost baixíssim-, malgrat aquesta pugui resultar discutible, matisable, incompleta, inconscient... Veure com es tira per la finestra un munt de realitzacions (vegi's requadre adjunt).

I més si tot això es fa des d'una posició prepotent, sense comunicacions prèvies, ni consensos, ni argumentacions "abans de..."

Es a dir, no voldria questionar -malgrat pugui ser ben cuestionable!- la desaparició del Museu; al cap i a la fi hi ha unes persones que han de decidir -per això són els nostres representants elegits democràticament-, i solament el temps confirmarà o refutarà l'encert de la decisió de l'Equip de Govern.

El qui sí voldria questionar és "la manera" com s'han anat desenvolupant els fets; el poc tacte demostrat; crec que ni el temps, ni el context, ni les persones implicades exigien postures de "*mando y ordeno*" ni polítiques de fets consumats per part dels qui prengueren la decisió, ni tampoc els silencis de l'oposició.

Certament, i amb això tots hi estem d'acord, es més fàcil anotar-se realitzacions en el comptador particular, que analitzar, assumir i distribuir reconeixements.

Guillem Pont

REALITZACIONS

1988

- * Exposició fotogràfica de monuments i troballes arqueològiques.
- * Cicle de conferències.
- * Inauguració del Museu (amb M.A. Munar i J. Martorell).

1989

- * Exposició de fotografies del patrimoni arquitectònic de Sant Llorenç.
- * Id. de Son Carrió.
- * Inauguració de la nova seu a Ca Ses Monges, amb exposició de "terres sigil·lades" i plats medievals.
- * Aportació conferència a guies turístics.

PUBLICACIONS

Revistes

- * Flor de Card
- * Porto Cristo

Altres

- * Itinerari Punta de n'Amer.
- * Santuari de Ca n'Amer.
- * Entorns arqueològics de Portocristo.
- * Mapa històric-turístic.

RELACIONS

- * Institut Nàutic d'Arqueologia de Texes
- * Grup Arqueològic d'Itàlia
- * Departaments de Prehistòria de les universitats d'Alger i Cantàbria.
- * Societat Espanyola d'Egiptologia
- * Museu Arqueològic de Girona
- * Societat Catalana d'Arqueologia
- * Museu Arqueològic de Canàries
- * Departaments d'Arqueologia de Toledo, Màlaga, Granada i Navarra
- * ANABAT
- * Coves d'Altamira
- * Coves de Tito Bustillo
- * Escoles de restauració de Potes i Alcalà.

En aquesta ocasió hem duit ses bicicletes a Sa Tertúlia. I és que ses bicicletes i es ciclistes formen un col·lectiu de gent molt nombrós en es poble. Segons es president d'es Club Ciclista és es grup d'esportistes més gran després d'es futbol -esport rei indiscutible- i sa caça. I és que ses bicicletes ja s'han fet part d'es paisatge, sobretot es diumenges de matí. Surtis a qualsevol carretera és estrany no veure qualche grup de ciclistes, vestits amb sos seus equips de colors estridents perquè se'ls vegi d'enfora, pedalejant amb ganes.

I després, si vas a fer una excursió o una caminada p'es camins de foravila, ja no és gens estrany que et comparesqui qualche ciclista de muntanya, amb sa seva reforçada bicicleta esquivant arrels i pedres d'enmig d'es camí.

Perquè mos parlin de bicicletes, de sa seva problemàtica i de ses satisfaccions que donen, hem reunit a ses següents persones: Guillem Fullana, president de sa Unió Ciclista Sant Llorenç, Felip Forteza i Mateu Quina, membres d'es club.

Aina.- Per començar, per què no mos explicau es motiu de triar s'esport d'es ciclisme, en lloc de decantar-vos per un

dir que amb sa bicicleta deveu fer sempre més o manco ses mateixes rutes i no deveu parar massa esment an es paisatge...

Mateu.- Ets itineraris que mos cerquem són es que tinguin més poc trànsit, i que ses carreteres siguin bones: Manacor-Felanitx, Felanitx-Campos...

Felip.- Sa bicicleta és un aparell que t'ajuda a desplaçar-te. Pots jugar amb s'aerodinàmica, amb s'aire, que te tallin es vent i tu ho aprofitis, sempre cerques un company de ses teves característiques per poder anar junts... jugues amb aquestes coses, i crec que per això arriba a tenir es seu encant. De fet és qui la prova, o la deixa aviat, o de cada vegada li agrada més.

Mateu.- Molts ho proven però només en queda un de cada deu; lo que passa és que, com que ho proven molts ara ja som una bona partida. Hi ha diumenges que som trenta-cinc, i ja ho paga.

Aina.- ¿I que no vos pareix que heu fet un grup de gent que passau gust d'estar junts, independentment de sa bicicleta?

Mateu.- Es lo que procuram, no barallar-mos i passar gust d'anar junts.

Guillem.- Sa meua experiència, quant a triar aquest esport, és sa següent: M'agradava anar a caçar i tenia una caceria amb uns companys, perquè per a mi sempre ha estat molt important fomentar es companyerisme, i aquests berenars que feim ara amb ses bicicletes abans els feiem amb sos caçadors.

Aquest grup se va desfer, i a partir d'aquí jo vaig començar a córrer a peu per fer esport. Però totsol, a peu cada dia, m'avoria, sempre estava cansat i ho vaig deixar. Després sa meua butxa em va obligar a fer qualche cosa i vaig comprar una bicicleta usada, que encara la tenc, i venia de Cala Millor en banyador. No passava p'es poble perquè estava empegueit. Més tard vaig comprar uns calçons i vaig començar a sortir amb un grup de manacorins -devers quatre o cinc-, qe partíem de ca'n Marit. D'això fa onze anys. Posteriorment uns quants llorencins també venien, sa cosa se féu grossa, decidírem organitzar-mos des d'aquí i muntàrem un club.

Mateu.- Ho muntàrem així com toca: férem uns estatuts i anàrem a ca's notari

Guillem.- Es fundadors de s'Unió Ciclista Sant Llorenç fórem en Pep Mosca, en Mateu Quina, en Miquel Capiró i, com que mos ne faltava un per firmar, en Sebastià de Sa Guàtlera mos va fer es favor.

Bicicletes

Textes: Aina Salas
Fotos: Josep Cortès

A la fotografia, d'esquerra a dreta:
Felip Forteza, Mateu Quina i Guillem Fullana

altre?

Felip.- No ho sé. Abans corria a peu, però quan vaig provar sa bicicleta em va agradar més. I és que sa bicicleta estira. Utilitzar una màquina sense motor i només sa força d'es teu cos... Amb sa bicicleta fas molta més via que a peu, amb més comoditat i et pots desplaçar més enfora.

Aina.- De cara a fer esport no té massa importància anar enfora... Vull

Mateu.- Sí. En Sebastià era a ca's notari i mos va posar una firma.

Guillem.- Voldria que quedàs clar que es motiu de fundar es club fou únicament per resoldre problemes organitzatius, per tenir un punt de partida i poder fer gestions i peticions en nom d'una entitat. Era una cosa interna nostra i no per promocionar cap corredor.

Aina.- I què demanàveu, vltros?

Guillem.- Res, no demanàvem res.

Mateu.- No demanam res material, vaja. Noltros lo que necessitam són permisos per fer carreres i coses així.

Aina.- I que en feis moltes de carreres?

Mateu.- N'organitzam unes per ses festes de la Mare de Déu, i s'Ajuntament també mos ne demana per Sant Llorenç. Col·laboram a una carrera per etapes, que organitzam juntament amb altres pobles de sa comarca, i també dues cicleturistades.

Aina.- Veiam, ¿i per què no mos intentau convèncer de que es ciclisme és es millor esport que es pot fer?

Mateu.- Això és una cosa que ho has de provar. Proves de jugar a futbol, a bàsquet, a córrer, sa bicicleta... i llavors et decantes cap a lo que més t'agrada.

Felip.- Crec que lo que ha canviat és sa manera de viure. Ara, en general, sa gent té més temps i lo que vol és provar tot lo que hi ha. Sa bicicleta, en certa

manera, està de moda i de cada vegada hi ha més gent que en compra una i ho prova; si li agrada, segueix colcant. N'hi ha que diven que és una excusa per anar a berenar, però no és això. Se va a berenar perquè és necessari, però lo que està ben clar és que si no agrada sa bicicleta se n'aflixen d'es berenar.

Aina.- I tots sols, n'hi ha molts que hi van?

Mateu.- Sí. En s'estiu hi ha bastanta gent.

Guillem.- Aquest és un gran avantatge de sa bicicleta. No necessites ningú. En voler partir basta que tenguis bicicleta i un llum.

Felip.- Normalment veus poca gent tota sola.

Mateu.- Procuram posar-mos d'acord amb qualcú, però si falla pots partir sense problemes.

Guillem.- Degut a ser un grup organitzat tenim moltes ajudes i avantatges. Per exemple, en un principi tots comprarem es nostro equip, jersés, calçons, etc. Després, per ser un grup organitzat, ses cases comercials mos ne feren de nous, però clar, lo primer que demanàven era: a qui ho donaven i qui ho duria.

Aina.- I ses carreteres estan en condicions per suportar tants de ciclistes?, perquè es diumenges n'hi ha moltíssims.

Mateu.- Hi ha automobilistes que s'enfaden perquè ses bicicletes no van afilerades. Sobretot s'enfaden es que no són aficionats, clar.

Guillem.- Faria falta un carril per bicicletes, però com que no n'hi ha hi ha cotxos que s'enfaden i piten. Però lo que és ben cert és que només s'han atropellat ciclistes que van tots sols o que són dos. En grup no hi ha hagut accidents amb cotxes. Es quan anam més guar-dats, jo ho he discutit amb sa policia di-verses vegades. Ells pretenen que anem ben afilerats, però així és més perillós que quan anam agrupats, perquè agru-pats, es cotxos s'aturen i passen quan poden, ara, quan anam afilerats es cot-xos no respecten ses normes i no passen a un metro de distància. Mos adelanten així com sigui, se creuen amb autocars, tractors, etc. i mos fan ben aprop. En canvi quan anam agrupats estam més ben guardats. Mos piten, insulten i fan de tot, però és sa manera més segura.

Felip.- Lo que és segur és que es conductors que s'enfaden no són ciclistes, perquè es que ho són respecten ses distàncies i es drets d'es corredors.

Mateu.- I encara te saluden amistosa-

ment.

Aina.- Una persona que vol anar amb bicicleta dins un club o un grup d'aficionats com es vostro, per exemple, necessita passar cap revisió metge?

Mateu.- Si te vols federar necessites passar una revisió cada any. També tenim una assegurança que pagam a sa Federació. Lo que passa és que ara hem tengut un problema perquè resulta que sa Federació no ha pagat ses quotes i ho tenim embullat.

Guillem.- Hem duit mala sort perquè hem tengut un accident gros i s'assegurança de sa Federació no mos ha cobert res, pens que per abandó i deixadesa seva. Sa qüestió és que aquest esportista que havia pagat sa seva quota no ha tengut dret a res.

Felip.- Sa Federació no diferencia es ciclistes professionals d'es que som aficionats.

Guillem.- Però sa fitxa val ben igual.

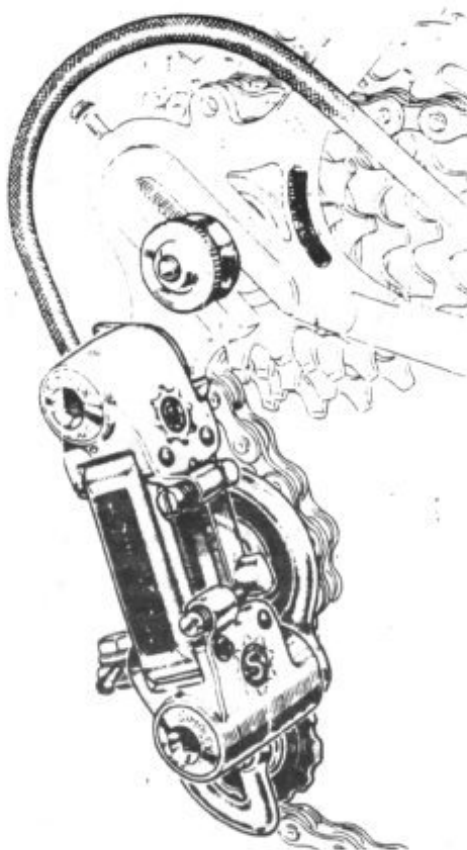
Felip.- Però crec que sa Federació s'ha trobat desbordada i no ha sabut reaccionar.

Mateu.- Idò no ha de voler cobrar. Si te diven que paguis i estaràs assegurat ho ha de complir. Jo ho diria, que noltros a s'assegurança no la volem pagar.

Felip.- Sa solució podria ser una assegurança privada.

Mateu.- Clar, i a això almanco saps que ho has pagat.

Guillem.- Això és lo que farem en-

guany.

Aina.- I parlant de despeses, que és molt car aquest esport?

Mateu.- Poden gastar lo que vulguin. De 40.000 pessetes per amunt. S'altre dia en vérem una de 600.000 pessetes. Ses bicicletes que se duen més són de 100.000 a 150.000.

Aina.- I reparacions?

Mateu.- No s'espenyen gaire. Lo més freqüent són es parxes. Sa meva fa quatre anys que la tenc i no ha tengut res mai. Llavors hi ha s'equipatge, ses bótes...

Guillem.- Però val poc això.

Mateu.- A més, quasi sempre mos donen es jersés.

Aina.- I ses dones?

Guillem.- No en tenim, aquí n'hi ha molt poques. En canvi dins es grup d'es-trangers que vénen n'hi ha bastantes.

Aina.- Deu ser un problema de que ses dones feim molt poc esport.

Guillem.- Només a nivell de col·legi. Quan se surt de s'escola ses dones fan molt poc esport.

Felip.- En tenguérem unes quantes dins es club, però no varen tenir continuïtat.

Guillem.- M'agradria comentar un fet que tenim dins es club. Tenim dos com-

panys extraordinaris que viuen una experiència insòlita: amb un *tàndem*, un ciclista condueix un company cec. Això és una mostra d'enteniment enorme, son com un rellotge, s'entenen moltíssim i disfruten. Hem de pensar que si no fos per sa generositat d'aquest ciclista, es senyor cec estaria condemnat a no poder fer esport, perquè m'imagin que una persona cega no té possibilitats de gaudir de s'esport. Ells són admirables, conversen contínuament amb un gran sentit de s'humor, i això que estan ben concentrats damunt sa bicicleta.

Mateu.- Són molt simpàtics. En una ocasió discutien una mica fort sobre un tema i es cec s'aixeca de sa cadira i diu: "Escoltau, no mos n'anirem d'aquí fins que jo no ho vegi ben clar", lo qual va fer riure i acabar sa discussió.

Guillem.- Aquí, a Mallorca, es que se preocupen molt poc d'es ciclisme són ets ajuntaments. No ofereixen llocs on poder anar per no haver d'agafar sempre sa carretera. En s'hivern és complicat entrenar. Es difícil que hi hagi jovent perquè se comprèn que si s'al·lot diu que va an es futbol se sap on anar a cercar-lo, però si diu que va amb sa bicicleta a Manacor o a Cala Millor, si no té una certa edat no li deixaran anar, perquè hi ha massa trànsit.

Aina.- I n'hi havia moltes de pistes, eh?

Felip.- Per tots es pobles hi havia voltadores, i totes s'han fet malbé.

Mateu.- Ara vivim una època de moltes bicicletes i molt poques instal·lacions.

Guillem.- A Sant Llorenç hem de recalcar que uns drets adquirits que teníem ets aficionats a ses bicicletes els mos varen pentinar en benefici d'un altre esport. Pareix que s'Ajuntament n'hauria de fer una, de pista de bicicletes, perquè la va pendre an es biciclistes. Es biciclistes feren sa pista amb so seu esforç, fent jornals perduts, i crec que lo que toca, en vista que es futbol va guanyar i se va fer necessari abolir sa pista vella, és que en facin una altra. On? Allà on vulguin, però que la facin. Es de justícia que la facin perquè la mos varen pendre, i l'haurien de fer sense que la demanem, ja que només tornarien an es ciclistes lo que era seu. Perquè sa condició que se va posar quan la tomaren va ser aquesta: que l'havien de tornar fer, però de moment, belam.

Felip.- Crec que es temps ho compondrà i s'arribaran a fer instal·lacions, hi haurà entrenadors, etc.

Guillem.- S'esport en general només

té possibilitats si està recolzat, i si ets ajuntaments no ho fan és complicat, perquè s'únic ciclisme que és popular és es que se fa per carreteres i recolzat per cases comercials. Si hi hagués pistes sortirien corredors a cada poble, i això faria que s'organitzassin carreres; s'ambició per guanyar per part d'es corredors i s'afició per part d'ets espectadors mouria molta gent, però sense pistes és molt complicat. Es ciclisme sempre queda darrera perquè pareix que sempre té es recurs de sa carretera.

Felip.- Es clar que ses coses van darrera es públic. Vull dir que si això va a més, ses entitats públiques se veuran obligades a escoltar ses demandes d'es ciclistes i a fer instal·lacions.

Guillem.- Ara pareix que s'Ajuntament disposa de molts de metres per fer un poliesportiu. Crec que és una oportunitat immillorable per demanar lo que en justícia ja mos haurien d'haver fet: una pista, una voltadora en condicions, sobretot per s'hivern. Es club té una gran quantitat de socis i s'ho mereix. Devem ser es col·lectiu més nombrós d'es poble, després d'es futbol i es caçadors.

Mateu.- Noltros tenim aspiracions de fer coses durant molts d'anys, i una gran il·lusió en ses bicicletes.

Guillem.- Per acabar, voldria recalcar que necessitam urgentment una voltadora, i que és una llàstima que tots es

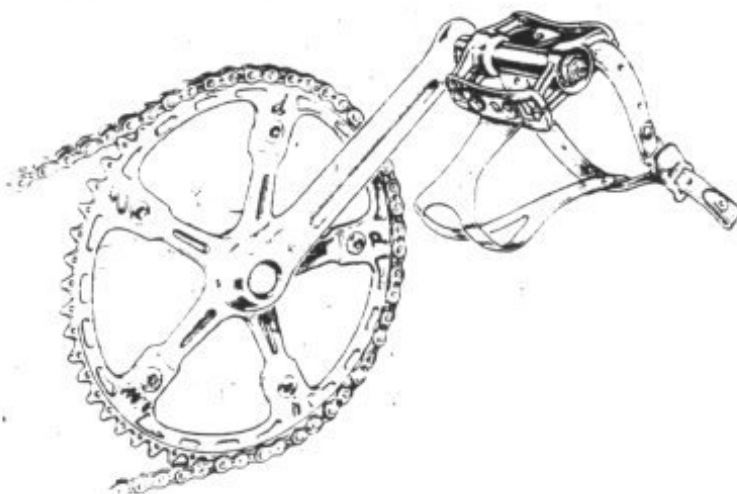

dobbers vagin an es futbol. També hi ha altres esports en es poble.

Felip.- I s'esport de sa bicicleta se pot practicar tota sa vida, amb un mínim de salut, perquè amb noltros en vénen de tota edat. Es més, és un esport molt indicat per quan en deixen un altre que per motius d'edat ja no es pot practicar.

I això mos digueren es biciclistes. Desig de tot cor que els facin ben prest aquesta voltadora que tanta falta els fa, però mentrestant voldria fer una reflexió a aquests conductors d'automòbils tan malsofrits que no poden perdre un minutet per res. Voldria que pensàssim tots, quan som conductors, que es carrers i carreteres no són d'ets automobilistes, sinó que són de tots i, per tant, tots hi podem anar i mos han de respectar.

Moltes gràcies a aquests biciclistes per sa seva col.laboració.

Carta d'Orient als habitants de Cala Millor

Orient, darreries del segle XX.

Oh, nins de Cala Millor! Que hem estat de dolents! Els vostres bevolguts Reis Mags no hem atès la vostra preciosa carta, però heu de comprendre que avui en dia hi ha tantes peticions... Sou tants que la veritat és que ja no ens coneixem, i avui ja no basta posar garroves -pagar impostos- dins les sabates...; hi manca qualque cosa més... Els nostres ordenadors funcionen, però s'hi han d'introduir les vostres dades -peticions i suggerències-.

El nostre món (Cala Millor Sant Llorenç -no Son Moro-, Sa Coma, S'Illot, Son Carrió i Sant Llorenç) se'ns ha fet massa gran per poder-lo controlar -Regne de Sant Llorenç-, per la qual cosa, bevolguts nins -anomenau així els habitants de la zona costanera- us volem dir que probablement els culpables de que els vostres somnis no s'hagin fet realitat (llums i decoracions nadalenques per mostrar-vos i, sobretot, als turistes -gràcies als quals menjem- que és Nadal, Nadal Europeu, i en canvi aquí, a la part costanera, ens ha semblat un Nadal tipus països de l'Est) són els vostres pa-

res, que no ens han escrit d'hora. (Quan deim *pares* llegiu "responsables de la criatura" i si aquesta és Cala Millor els *pares* serien les associacions existents, l'Associació Hotelera -enhorabona, perquè funciona a la perfecció i, a més, dominen el seu terreny- i l'Associació de Veïns Costa de Llevant, que aquesta la veritat és que no funciona i és una llàstima perquè sembla que s'ha convertit en un partit polític les sigles del qual tots coneixem. Es una llàstima ja que aquesta Associació podria esser com una gran família des d'on tots junts podríem començar a per poble, però d'ençà que comanda aquest president no tan sols no ha fet res positiu davant els ulls dels seus socis, sinó que sembla que per no sebre no sap ni delegar funcions més que a ell mateix o a la seva família -Consell de Salut-. Li hauríem de recordar que aquesta associació no és un partit polític, i que si tots junts no formam una Pinya Cala Millor no en sortirà. Per favor, Sr. President, o forma un bon grup sense signes polítics ni família, però sí amb força i amb gent que vulgui i estimi Cala Millor, o dimiteixi i doni la oportunitat a altres persones que proba-

blement intentaran fer-ho millor).

Nosaltres estam molt totsols (Ajuntament de Sant Llorenç), i com que a moltes de les vostres cases no tenim patges (responsables polítics davant aquest Ajuntament) no podem sebre quins han estat els vostres somnis, però, com heu pogut comprovar, on sí els tenim (Son Carrió) els hem fet realitat (llums i símbols Nadalencs i un Nadal Cultural estupend; enhorabona patge Mateu Puigròs).

Benvolguts nins, és necessari que els vostres còmodos *aptes* comencin a preocupar-se de les seves *pròpies famílies* (Associats) i lluitin perquè la seva casa (Cala Millor) sigui més hermosa i acollidora.

Des d'aquí enviam moltes salutacions als nins (habitants de la zona costanera) perquè s'associïn d'una vegada i s'empadronin, per tal que la vostra cantonera es converteixi en poble i que tots els seus habitants "forasters" es converteixin en honorables habitants de primera categoria.

S.S.M.M. els Reis Mags Sant Llorenç

Joan Buades Gost

1991, de què s'ha parlat en literatura catalana?

Dilluns, dia vint-i-tres de desembre, a les nou i mitja del vespre, es va dur a terme una conferència, a la biblioteca de Son Carrió, amb el títol de "1991, de què s'ha parlat en literatura catalana?".

El ponent va ser el Sr. Jaume Capó, jove escriptor manacorí, amb un bon nombre de llibres ja publicats:

Ronda amb fantasmes, de l'any 1983; a través d'aquesta primera obra entra l'escriptor en contacte amb uns autors de prestigi reconegut (Miquel Àngel Riera, Jaume Vidal Alcover, Vicent Andrés Estellés, Josep Maria Llompart).

Petita mort, recull de contes (un exemplar del qual ens féu present la biblioteca de Son Carrió).

Trànsit, publicat l'any 1988 per l'editorial Columna.

Enguany mateix ha estat becat per la Institució de les Lletres Catalanes, per tal que acabi el seu llibre que, si no hi ha res de nou, durà per títol *Paranoies*.

Es llicenciat en filologia catalana per la Universitat de Barcelona, i treballa a la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

Amb l'assistència i participació d'un públic molt homogeni (16-19 anys) va transcórrer la conferència. Aquesta ressenya ve a ser la síntesi dels temes que va tractar en Jaume Capó.

"Què han dit els diaris en relació a la literatura catalana?", així començava la seva intervenció. Va dir que més que donar-nos títols i autors ens parlaria del corrent subterrani de la literatura catalana, d'allò que no s'ensenyava als instituts.

Segons el ponent, hi ha hagut dos temes bàsics en relació als quals han girat

totes les polèmiques actuals:

a) de literatura medieval, la celebració del cinc-cents aniversari de la publicació del *Tirant lo Blanc*; i sobre l'autenticitat del *Curial e Güelfa* (polèmica promoguda per l'arxiver de la Corona d'Aragó, Jaume Riera Sans).

b) de temes referits a literatura del segle vint va parlar de dos grans temes diferents:

b.1) sobre la figura de Mercè Rodoreda (autora, entre d'altres obres, de *la Plaça del diamant*). Va tractar de la seva vida, i una mica de la seva obra. Ens informà de la publicació de dues biografies sobre na Rodoreda, i de la notícia que ben aviat se'n publicarà una altra.

b.2) sobre la mort, enguany, de tres grans escriptors:

* Per una banda, en Jaume Vidal Alcover i na Maria Aurèlia Capmany. (1)

* Per altra banda, el traspàs de na Montserrat Roig, escriptora amb tota la vida per davant. (1)

Després de la conferència es va obrir un debat, amb la participació dels assistents.

Esperem que la trajectòria literària i professional de Jaume Capó segueixi endavant i que ben aviat puguem veure a les llibreries la seva obra *Paranoies*, amb molt d'èxit de vendes i de crítica.

Pere J. Santandreu Brunet

Desembre, 1991

(1) Dels tres autors traspassats en parlarem una mica a *Flor de Card*, a números passats.

Poesia

A n'Angel

Com ta mare pel mar navegaràs
en cerca d'aventura
i sens perdre la compostura
on tu vulguis arribaràs.

Creix i aprèn, dolç infant,
que res no hi hagi que et deturi,
que la vida et siga com un murmur
on tu puguis jugar cantant.

Desembre '91

Fenix

A Daniel Ibáñez

¿I ara què en faré, de les meves cen-
[dres?

¿Em dirà qualche al.lota dos mots ten-
[dres?

¿Em portarà una flor, algun ocell
o tal volta arribarà d'un castell
embruixat d'alegria?

No ho sé, no ateny la llunyania
de les seves cases, dels seus carrers.
Sé que adormits jeurem sota els xiprers,
mirant les constel.lacions del cel,
agombolats tots dos, destí cruel.

Gener '92

Jaume Galmés

Viatges Ultramillor

Agència de viatges del grup A, títol 999

Carrer del Sol, 19
Tel. 585720

Cala Millor (Mallorca)

Normes Subsidiàries

Quan, pel mes de juliol, passat, s'aprovaren inicialment les Normes Subsidiàries, el PSM ja va votar en contra per considerar que eren unes normes amb moltes mancances. Així ho férem constar dient que presentaríem al·legacions per millorar aquella aprovació, que per a nosaltres era precipitada i plena d'interessos.

Abans de l'aprovació provisional, i conscients de que ens jugam el futur, volem donar a conèixer les principal al·legacions presentades pel PSM.

Aquestes Normes han estat redactades purament des del punt de vista urbanístic, sense tenir en compte altres opinions ecològiques, econòmiques o geogràfiques. Per això, i perquè la Llei així ho marca, preocupats com sempre per la degradació del medi, demanem un estudi seriós i complet de l'impacte ambiental a tot el terme municipal.

La Punta de n'Amer està protegida de qualsevol urbanització des de l'any 1985, però això no és suficient. Aquestes Normes haurien de completar aquest pla especial tantes vegades ajornat.

Les urbanitzacions iniciades són més que suficients per absorbir les necessitats de creixement que es poden plantejar, per això demanem que es congeli qualsevol aprovació de noves urbanitzacions, ja que amb la quantitat de solars disponibles l'aprovació de noves urbanitzacions duria un excés de sòl urbanitzable completament innecessari.

Veim perillós també, quan en aquests moments la inversió és quasi nul·la, preveure dins les Normes un polígon industrial a la zona costanera, si no és per amagar altres possibles usos.

Demanem també que en cap cas, després de l'aprovació definitiva de les Normes i dins l'àrea agrícola-ramadera, es pugui construir dins espais inferiors a dues quarterades, ni a set quarterades dins l'àrea forestal.

Aquestes Normes haurien d'especificar molt més els valors culturals del terme i la seva protecció. Està bé que es

protegeixin les restes arqueològiques, però no hem d'oblidar que també hi ha edificacions, cases de foravila, peces d'arquitectura tradicional, paratges, etc. que s'han de protegir, inventariar i catalogar.

S'hauria d'especificar la obligatorietat de que les línies d'energia elèctrica, enllumenat públic i telèfons haurien de ser subterrànies dins tot el terme municipal.

En cap cas, dins els cascs urbans de Sant Llorenç o Son Carrió, es poden acceptar quatre plantes, encara que siguin edificis d'interès cultural.

S'ha de demanar i exigir que tota carretera nova que es creï, així com els vials importants, compti amb un carril per a bicicletes.

Ha de quedar ben clar que no es permetrà cap retranqueig dins el cas antic, ja que la nota característica dels pobles mediterranis és l'aliniació de les façanes.

No hi ha cap tradició de balcó tancat o acristallat, per això demanem que no es puguin fer balustrades i no s'acceptin balcons dins carrers de menys de vuit metres.

No s'haurien d'acceptar teulades de més de 45º, i prohibir qualsevol edificació al terrat.

En cas de rehabilitació dels edificis d'interès, hi ha d'haver un annex on aquesta s'expliqui clarament.

S'haurà de fer un estudi i catalogar tots els camins del terme municipal.

PSM
Nacionalistes de Mallorca

Independència

Independència és l'anàlisi filosòfica i pràctica que tracta sobre un procés relativament senzill i humà que es diu *coneixement d'independència*.

La Independència a curt termini o de principi és una auto-reflexió, és a dir, la identificació i la unificació de la persona amb la seva pròpia consciència, amb la seva cultura i tradicions, amb la seva Terra, etc., rebutjant tots aquells elements que, a un moment donat o quasi tota la vida, el rebaixen des del nivell de persona fins al de bubota. A llarg termini d'esclafiment és l'exaltació del conjunt de persones, el poble, una vegada il·lustrat, sol·licitant la immediata presència de l'escribà major, per començar a estendre els nous estatuts del nou es-

tat independent (més endavant, aquestes paraules s'escriuen en majúscules), rebutjant un altre cop tot allò que durant un període de temps ha estat el seu eczozou o senzillament el seu paràsit.

Avui en dia, parlar d'*Independència* és una cosa molt normal, pens que tota aquella persona que actua sincerament amb si mateixa i davant tota una mena de poble (amics, nines, marginats, etc.) té molt guanyat, tant a nivell personal com a nivell social. Aquesta persona actua així com cal, tot el contrari es diu hipocresia, tant si és personal com si és social. Quan es parla d'hipocresia no es parla d'*independència*. Quan no es parla d'*Independència*, segurament, surten mots com engany, farsa, mentida, espanyaportes (mirau per on), silenci, por i molts d'altres que, segurament, posarien els pels de punta.

Parlant de por, diré que *Independència* va ésser una paraula que va sortir fa molt de temps arran d'això, o específicament un poquet més, arran de la *tricornofòbia*.

Davant els darrers moviments independentistes a Europa, i veient que molts de pobles volen sortir de l'opressió i de l'engany i lluitar (vius! aquesta paraula té molts de sentits) per una nova vida i per un estat propi, aquesta columna, durant unes setmanes, divulgarà la consciència i l'esperit *independentista*, a fi que en properes dates tots sentim la força per estimar un poc més la nostra Terra i tot el que ens pertany. D'aquí a poc temps, com més prest millor, hauríem de tenir el coratge de dir *Independència* ben igual que si anéssim a menjar un arròs brut.

El mes vinent parlarem sobre les persones, en aquest cas nosaltres, els mallorquins. Qui té por que s'arracon.

En resum direm que la consciència individual ha d'obrar sincerament amb cadascun mateix, tot el contrari és enganyar-nos, esdevenir hipocresia; aleshores aquesta consciència *independentista*, l'única, l'autèntica, es transforma en esperit *independentista*.

Quan arribam a aquest punt, hem passat la por, i ens sentim realitzats.

Antoni Joan i Abons
Secció Felanitx-Manacor d'E.R.C.

Política

La política municipal segueix endavant. Durant el mes de desembre i el gener dos partits polítics han informat al poble de les seves gestions i avanços: primer el PSOE i després el PSM.

El lloc de reunió sol esser la rectoria, punt indicat perquè està situat al bell mig del poble i perquè ja s'ha consagrat a través dels anys.

L'assistència a les informacions polítiques ha estat nombrosa. Ara bé, ens demanem si és perquè la gent hi està interessada o perquè en sortir de missa és el lloc més adequat i més econòmic per fer una mica de tertúlia. Creim que la gent de cada vegada més vol saber què passa al lloc on li pertoca viure.

Exposicions

No havíem tengut mai, a Sant Llorenç, tantes d'exposicions a la vegada. Gràcies a les inversions que diverses entitats han realitzat dins el poble disposam, ara per ara, de sales adequades per a aquesta activitat.

Dos dels nostres molins fariners han estat restaurats, i ja s'hi han pogut veure diverses exposicions. Al molí d'en Gras s'hi va mostrar una exposició de pepes, bruixes i ninots, molt ben aconseguida. Al molí d'en Bou, acabat d'inaugurar, una exposició de pintura.

A *Sa Nostra*, exposició de pintura.

I a ca les monges, una exposició de joguets, dins els actes del Nadal '91.

Centenari

Ja ens trobam aficats de ple dins el Centenari de la nostra independència municipal. S'han confeccionat uns anagrames que apareixen als escrits que surten de la Sala.

Dia 31 de desembre, la nit de Cap d'Any, una multitud es va reunir davant la plaça de l'Ajuntament per a sentir tocar les dotze. I el rellotge no va sonar. Diuen que hi va haver sabotatge. De totes maneres hi hagué una festada. Tot-hom en va sortir ben remull. Llàstima de la trencadissa de botelles!

Música de cambra

El dia de Nadal, a les vuit del vespre,

a l'església, va tenir lloc un concert de música de cambra per a piano i violí. Aquest acte havia estat organitzat per l'Ajuntament.

Vàrem poder sentir el violí de Maria Lluïsa Payeras i el piano d'Ireneus Jagla. Interpretaren obres de Mozart, Beethoven i Dvorak.

Va ser un acte ben maco per al dia de Nadal.

Mallorca, illa Mediterrània

En aquestes dates, en Mateu Galmés ha presentat la segona part del seu vídeo *Mallorca, illa Mediterrània*, al cine Rigal.

N'Aina Santandreu Simonet li va fer una entrevista per a la televisió de Manacor, que s'ha transmès un parell de pics.

Aquesta obra serà un document esplèndid per a l'estudi de la nostra història. Esperem que ben aviat puguem adquirir-ne la tercera part.

Foguerons i Sant Antoni

La festa de Sant Antoni és una de les més populars que es conserven a Mallorca. La gent hi participa, s'arplega devora el foc, torra llonganissa o botifarró, i encalenteix la vetllada amb la simbomba.

Dia 16 de gener era la vespra de Sant Antoni, es varen encendre els foguerons. Hi degué haver més d'un home de bulto que es va socarrar els calçons a qualcun

dels desset que s'encengueren.

L'endemà era Sant Antoni, les carrosses ja estaven llestes. Va ser festa grossa a Sant Llorenç.

Hi va haver les beneïdes i les carrosses. En comparegueren vint-i-set, que si una estava molt bé, l'altra molt millor.

Després hi hagué un ball de bot ben vitenc, a la plaça de l'Ajuntament, on actuaren tres grups. La gent molt animada va quedar espotonada.

Molts d'anys.

Reis

Entre dia tres, dia quatre i dia cinc, els al.lots llorencins dugueren bulla.

Eren els preparatius per al dia dels Reis. Hi hagué el pregó, la rebuda de paquets i diumenge, dia cinc, arribaren els Reis tots carregats de presents i juguetes. També dugueren carbó, sobretot als pares que havien fet enfadar els fills.

Grup Sol, i de dol

Els Reis es mudaren per anar a Son Carrió

En les passades festes de sant Miquel el poble de Son Carrió va aprofitar per organitzar una tómbola en benefici dels vestits dels Reis d'Orient. Aquesta iniciativa ja fou proposada a les anteriors festes de Nadal, quan vàrem veure que els antics vestits estaven molt deteriorats pel pas del temps, ja que feia trenta anys que estaven fets.

Quan es donà a conèixer la idea de la tómbola, tots els carrioners s'hi bolcaren i aportaren objectes per realitzar-la. A la vegada persones de Sa Coma, Cala Millor, Sant Llorenç, Son Servera, S'Illot, Portocristo i Manacor col.laboraren amb nosaltres i ens dugueren tota mena d'objectes.

En els quatre dies que la tómbola va estar oberta passà molta gent, i no tan sols carrioners, sinó també molts de visitants que vengueren als distints actes de les festes patronals. D'aquesta manera s'assolí una recaptació de 416.000 ptes.

Una vegada guardats els doblers es passà a cercar un dissenyador per als nous vestits i la primera persona que es presentà fou na Salvadora Fuster, famosa cosidora manacorina adoptada pel poble de Son Carrió ja fa molts d'anys. Ella va dissenyar els vestits i va fer tots els patrons, i amb l'ajuda del seu home, Javier García, triaren les teles i la pedreria. Per trobar-ne la major quantitat possible en Javier va anar un dia a Barcelona i ho comprà tot.

A partir d'aquest moment les cosidores Maria Fonta, Antònia Calafat i Aina Gómez, juntament amb na Salvadora,

començaren la dura tasca de cosir els vestits. Elles i altres carrioneres cada dia, de set i mitja a onze, cosiren durant un mes i mig els vestits dels tres Reis i els seus pages. Aquestes reunions també s'aprofitaren per restaurar els vestits antics.

D'aquesta manera els carrioners, per ells mateixos, han pogut renovar els vestuaris tan tradicionals d'aquesta festa.

El passat dia 5 de gener es realitzà la cavalcada, que creà gran expectació entre tots nosaltres, ja que tots esperàvem veure les noves vestimentes que cosiren carrioners i carrioneres.

L'endemà s'exposaren els sis vestits a ca Ses Monges perquè tothom els pogués veure amb tranquil.litat.

Aquesta va esser la continuació del Nadal Cultural, que, a més de l'exposició incloïa altres actes, com dues actuacions de la banda de Sant Llorenç a l'església, una conferència sobre la SIDA, dirigida pel nostre metge Eugeni Suárez, una altra conferència on es parlà d'educació i psicologia infantil, un concert de la coral *Estudi Vocal* i un video sobre Mallorca.

Això és, més o manco, el que ha passat en aquestes festes a Son Carrió. Tots els carrioners esperam poder gaudir altres trenta anys dels nous vestits.

Maria Calafat i Jaume Bassa

En directe

Revisions escolars

Durant aquest trimestre s'iniciaran les revisions escolars sanitàries dirigides a la població infantil en edat escolar (6-14 anys), introduint-se enguany una sèrie de modificacions respecte als anteriors.

1.-Programa de Salut Escolar

Es posarà en marxa el programa de Salut Escolar, duit endavant per l'equip d'Atenció Primària del Centre de Salut de Llevant: D. Ramiro Leal, coordinador del centre, D. Antonio Gutierrez, metge i D. Antoni Ferrer, pediatra i Dª Natalia Sancho, ATS, i Dª Marisa Pina, ATS.

Aquest programa tracta de potenciar la Salut infantil, mitjançant dos tipus d'actuació:

1.-Revisió i seguiment dels casos detectats.

2.-Vacunació.

La revisió, va dirigida als/les alumnes de 1er i 5è d'EGB, per lo que se les realitzaran una sèrie d'exploracions enfocades a la detecció del al.lots que presentin qualche problema, podent-los realitzar així un tractament precoç i eficaç. Posteriorment es realitzarà el control i seguiment pel pediatra dels/les escolars que ho requereixin. Atenint l'alta prevalència dins la població infantil de la nostra Comunitat Autònoma d'un excés de pes, dèficit visual, càries, actituds anormals de raquis i anomalies d'extremitats inferiors (genolls, peus), juntament amb les alteracions auditives.

L'examen de Salut Escolar, comprendrà els següents apartats:

- Control de pes i talla.
- Examen dental.
- Examen de la visió.
- Actitud dels peus.
- Exploració genitourinària (varons de 1er d'EGB).
- Examen auditiu (audiometria).

La Vacunació. Dirigida als/les alumnes de 1er, 5é i 8é d'EGB. Mitjançant una correcta vacunació s'intenta aconseguir l'immunització dels/les escolars davant tètanus, pólio i rubeola. Amb tal objectiu es farà una revisió de l'estat de les vacunacions i actualització d'aques-

tes si procedeix (En aquest punt es necessita autorització prèvia dels pares, per lo que és important la seva col.laboració).

Del resultat d'aquest examen s'entregarà una fitxa al Centre Escolar, i l'altra s'inclourà dins l'història clínica del nin o nina, que quedarà arxivada al Centre de Salut.

Al mateix temps, s'informarà als pares mitjançant un imprès, on s'indicarà si s'han detectat anomalies.

2.-Salut Ocular a l'Escola.

Donada l'alta incidència de dèficits visuals detectats en l'edat escolar: 21% durant el curs 1988-89, lo que suposa que més d'1 de cada 5 al.lots presentà qualche problema visual, és molt important la detecció precoç d'aquestes alteracions per a corregir-les i prevenir hàbits erronis que puguin alterar la vida escolar, o més envant la professional.

Amb aquesta idea, i recollint la preocupació del professorat per aquest tema, la Regidoria de Sanitat ha elaborat el Programa de Salut Ocular a l'Escola, dirigit a tots els/les alumnes d'EGB (de 1er a 8º), que es durà a terme per dos oftalmòlegs: el Dr. Imet Osvian i la Dra. Catalina Iturbide.

En aquest programa s'efectuaran una sèrie d'exploracions encaminades a emetre un diagnòstic d'ull sà, o de si hi ha qualche patologia que precisi correcció. Aquestes consistiran en:

- Valoració de l'agudesia visual.
- Sentit cromàtic (discriminació de colors).
- Exploració de les desviacions oculars.
- Estudi d'acomodació i convergència.
- Fondoscòpia (fondo d'ull).

L'objectiu és el diagnòstic precoç en els nins i nines de malalties oculars, intentant evitar els problemes d'adaptació escolar degut a tal causa.

3.-Revisions dentàries.

La incidència de càries infantil és del 47%, per lo que es continuarà amb les Revisions dentàries habituals, realitzades per l'odontòleg Dr. Joan F. Diego.

4.-Salut i Esport.

Juntament amb el Negociat d'Esports del CIM, es realitzarà pel Gabinet Mèdic una revisió dirigida a tots els nins i nines que estiguin inscrits a qualche esport escolar.

El conjunt d'aquestes revisions forma

una part important de les actuacions encaminades a aconseguir que la nostra població infantil disfruti de bona salut i que vagi adquirint hàbits saludables.

Implica a més la participació de diferents col·lectius: pares, mares, Ajuntament, professorat i equip sanitari.

Algunes d'aquestes revisions son continuació de les realitzades fins ara, i altres són de nova incorporació, com la Salut Ocular i la de Salut i Esport, totes elles però dirigides a millorar el nivell de salut i de qualitat de vida.

Jerònia Mesquida

1ª Tinent de batlle

Joieria Femenias

l·listes de noces
objectes de regal

Rector Pasqual, 8
Tel. 569072
Sant Llorenç

Sopar d'aniversari

Tots els qui vulguin celebrar el 20è aniversari de Flor de Card peu davall taula, que és així com Déu mana que se celebrin aquestes coses, que procurin el 22 de febrer, a les nou i mitja del vespre estar llests de feines, que els nostres comptes són anar a tastar la cuina del Molí d'en Bou.

Tots els que es vulguin afegir a la lulea convé que preparin 2500 ptes. per hom, que avui en dia ja no regalen res, i ho facin a sobre a la Sra. Bel de Sa Costa, que ha tengut l'alt honor d'esser l'encarregada de l'organització.

No es convida particularment ni es concediran indulgències, però com més serem més riurem!

Coincidint amb el començament del nou any la secció de *Gastro... "mania"* introduirà un canvi d'orientació.

No parlarem directament del menjar, sinó dels llocs on la gent s'adreça quan vol sortir, o quan està farta de preparar el menjar a casa i d'embrutar-se el davantal i la cuina. Ens referim als restaurants, fondes, granges i cellers, i a tot el personal que amb la seva habilitat culinària ens regala delícies per al paladar.

El primer establiment llorençí del que tenc notícies fou una granja situada al número 4 del carrer Major. Hi estava al front na Margalida Vaquer, nascuda al poble l'any 1912, que als 24 anys es casà amb en Llorenç Bauçà *Corme*.

Sembla que devers l'any 50 la madona Margalida va començar a ver sopar, els diumenges a la nit, a un estol de festejadors manacorins.

Es veu que la experiència li agradà i, després d'una visita a la granja serverina de *Ca'n Ceba*, va quedar tan admirada del que hi va poder provar que demanà per entrar a la cuina per veure com preparaven aquelles *tapes*. Se'n va tornar a Sant Llorenç decidida a fer el mateix. Li costà convèncer el seu home, però amb la seva insistència el ginyà.

Durant quatre anys -devia esser entre 1953 i 1957- madò Margalida va cuinar *variats* tots els dissabtes horabaixa i els diumenges tot el dia.

Per proveir-se dels ingredients que necessitava no tenia altre remei que anar a Palma tots els dissabtes de matí. D'allà venia ben carregada amb ronyons, fetge, *callos*, cern capolada, cervells, xampinyons, calamars, gambes, jonquillo, etc., i amb aquest aliments i altres que es trobaven al poble -ous, caragols, verdures...- podia oferir una bona varietat de plats pels qui volien acompanyar el vermut o el palo amb sífó amb

una picada.

Hem de remarcar que quasi tot era elaborat per la pròpia cuinera, fins i tot la *patatilla* i l'*ensaladilla* -per cert, amb una salsa mahonesa feta amb la maça i el murter que no va causar mai, com bé em va dir la madona Margalida, cap diarrea-.

Per si no bastaven els *variats*, ella, com a bona previsor, tenia a punt sobrassada de Vic i sobrassada catalana que havia preparat en temps de matances. Ah! i a l'estiu servia també gelats fets seus i polos que l'agència li feia arribar des del Terreno, a Ciutat.

Dins la casa hi tenien una dotzena de tauletes amb quatre cadires cadascuna, i per donar abast a la nombrosíssima clientela es necessitaven quatre o cinc persones.

Ha estat difícil fer-li explicar unes receptes, però a la fi n'hem espogolat dues que ara us explicarem.

CALAMARS AMB SALSA

Pesava el calamar trossejat dins una greixoners amb poc poc, perquè donàs l'aigua. S'hi afegia oli, ceba rallada, tomàtiga, un tassó de vi sec, pebrebò, pebre bord (per donar bon color), una fulla de llorer, un brot de moradux i una picada d'all i julivert.

XAMPINYONS (Recepta que li ensenyaren a Ca'n Cremat, de Manacor.

Els posava en remull amb aigua i llimona. Nets i trossejats els fregia amb oli i saim de caldera per donar-los un bon gustet. Hi afegia alls, pebre bord, pebrebò, un tassó de vi sec i un poquet d'aigua.

Per molt que li agradàs la cuina, com que era una dona poc menjadora i la feina prou feixuga, el metge li recomanà que pel bé de la seva salut li convenia deixar-ho anar, i així ho va fer, amb un gran disgust dels seus clients.

Ens sap greu, però no hem pogut trobar cap fotografia.

Gràcies a la madona Margalida per la paciència que ha tengut en contar-nos totes aquestes coses.

Espipellades

Encara que vos vengui denou, es dia que en Contestí va dimitir, en Biel Figó va ser es president de s'equip més ben classificat de Mallorca.

I sinó treis comptes: a Primera el Mallorca no tenia president; a Segona no hi ha cap equip a tota s'illa (no penseu en Menorca); i a Tercera el Cardassar anava segon, darrera l'Eivissa, que tampoc no és mallorquí.

Perquè llavonsses diguin d'es llorençins...

Maldament sigui un poc mal de fer així com estan ses coses per foravila, ¿no trobau que s'Ajuntament podria mirar de vendre aquells dos solars que va comprar per construir-hi una presa?

Si en pagàrem un milió de pessetes, com diu es llibre d'actes, crec que trobaríem qualche racó on mos farien més profit, no vos ho pareix?

Li aniria ben bé a l'Església si es dos regidors d'UIM continuaven amb sa lloable iniciativa de regalar-li es seus jornals de s'Ajuntament, tal com ho fien quan estaven a s'oposició.

Amb aquesta obra tan ben feta que estan fent n'han de menester un sac, i si ara es regidors se pugen es sous tant com diuen seria un detall ben digne d'alabança que es poble agrairia.

I ja que sa plaça d'es Pou Vell es nostra -no com es solars de sa plaça-, ¿perquè no fan un altre concurs d'idees per rentar-li un poc sa cara?

Fins quan?

La creació o el muntatge d'un col·lectiu (agrupació, associació...) o un servei no és tasca gens fàcil, els problemes no són pocs i moltes voltes no es troba gent que recolzi aquella iniciativa.

Però, una vegada muntat, el seu funcionament i manteniment a llarg plaç seran la clau de l'èxit d'aquell col·lectiu o servei. L'organització, la compenetració i, sobretot, la motivació per part del personal component d'aquell col·lectiu seran factors primordials per garantir el seu bon funcionament.

El Centre Musical de Sant Llorenç, com altres agrupacions, està realitzant una tasca poc més o manco acceptable, els fets així ho demostren, i bona part de l'èxit es deu al recolzament que està rebent per part de llorencins i carrioners. Aquest suport, una vegada més, quedava de manifest el passat diumenge dia 1er de desembre a la sala *Rigal*, amb el concert de la festa de santa Cecília, on el cinema quedava quasi ple i els assistents s'ho passaren d'allò més bé.

La sèrie d'activitats que està organitzant, tant musicals com extramusicals, durant aquest any han fet que el nivell actual de novetats, estrenes o noves experiències ens hagin posat el llistó molt alt i difícil de superar, i serà necessària una bona dosi d'imaginació de cara a anys vinents per poder-lo igualar.

Però si volem mantenir aquest grau de motivació per part dels integrants del Centre haurem de seguir organitzant i cercant nous programes que creïn un cert interès. Perquè ara ja no ens po-

dem limitar a realitzar el clàssic passacarrers, o el concert cada mig any, perquè d'aquesta manera aniríem caient dins la monotonia i l'avorriment.

I per aconseguir aquesta continuïtat seria vital poder seguir comptant amb la col·laboració dels pares dels allots i del professorat de l'Escola de Música, que està desenvolupant un treball digne de destacar, i de fet els fruits estan a la vista amb les noves incorporacions a la disciplina de la banda i amb l'evolució musical que ha experimentat aquests darrers anys.

Un altre punt a resaltar és la incorporació a la banda de nins i nines de Son Carrió, que ja són sis i s'han anat integrant sense cap problema, motiu que ha servit perquè els pares llorencins i carrioners vagin mantenint unes relacions i s'hagi anat creant un ambient molt sa entre pares i nins de Son Carrió i Sant Llorenç al voltant de la banda, ambient que altre temps no existia.

Ara jo me deman, ¿que és que està de moda la banda de Sant Llorenç? No ho sé, però si això és moda com a músic faré el possible perquè tenguí durada, i com a llorencí vetlaré i col·laboraré dins les meves possibilitats amb les activitats que puguin realitzar altres entitats del nostre poble per posar-les també de moda, perquè tenim l'experiència d'altres agrupacions que visqueren el moment actual del Centre Musical i amb el temps s'anaren desinflant fins arribar al punt de desaparèixer.

Podrem mantenir durant molts d'anys

el ritme d'activitats que ens hem imposat? Tots ho desitjam, ganes no en falten, i el temps serà testimoni dels esdeveniments.

Rafel Melis

Tal dia com avui

Ara fa 15 anys

* Que en Jaume Lliteras va deixar la vicaria de Sant Llorenç.

Ara fa 10 anys

* Que Flor de Card va començar a imprimir-se en off-set.

Ara fa 5 anys

* Que na Bel Vaquer va complir cent anys.

* Que s'inaugurà el local de la Societat de Caçadors utilitzat com a criador d'animals, i la canera.

Ara fa 1 any

* Que va baixar la torrentada, però no es va desbordar.

Josep Cortès

El paganisme dels espanyols

No fa massa temps que el Papa Joan Pau II va organitzar un cert rebumbori quan es va dirigir a uns quants bisbes del nostre país -entre ells el de Mallorca- dient, entre d'altres coses, que els espanyols s'estaven tornant pagans. La frase, extreta del context del discurs del Papa, pot donar a entendre que els espanyols -mallorquins inclosos- sembla que ja no volen sobre res de religió, especialment de la catòlica. Però si hem seguit la trajectòria de Joan Pau II d'ençà que és Papa, ens donam compte que porta dos vertents: l'un social, on és possiblement el Papa que més s'ha preocupat pel món obrer i el món de la marginació des de Lleó XIII; però l'altre, el polític, està marcat per una intransigència fortament exagerada i agravada pel fantasma del comunisme, que el persegueix contínuament i fa que els conceptes que avui ja estan superats, per a ell segueixen més vigents que mai.

Possiblement a Joan Pau II li agradaria tornar veure les esglésies plenes de gent, com ara fa vint anys, però possiblement no s'ha aturat mai a pensar que la gent que omplia les esglésies ho feia per conveniència i no perquè fos tan profundament cristiana com ens volen fer creure; perquè si això hagués estat així difícilment s'hagués especulat de la manera que es va fer, creant-se fortunes que avui controlen aquest país en base a l'explotació de l'obrer de forma salvatge, amb sous miserables. ¿Qui no recorda aquelles esglésies plenes de gent on els moviments d'agenollar-se i aixecar-se es feien de manera rutinària, perquè quasi tot el temps de la funció els cristianíssims espanyols no s'aturaven de comprar o vendre bens, ametles, ordi o altres arrels? Això sí, procuraven, en passar la bacina, posar-hi qualche moneda a fi que fes un poc de renou, i així tothom s'adonava de que havien donat.

La gent anava a l'església perquè l'hi veiessin, perquè sinó els qui no anaven a missa eren socialment marginats. No

oblidem que els certificats de bona conducta els expedien els responsables de l'església catòlica. Es ben clar que una gran majoria anava a l'església pura i simplement per conveniència i no per altra cosa.

Els espanyols han practicat el paganisme des dels principis del cristianisme, basta repassar la història. El que passa és que l'Església Catòlica oficial sap fer els ulls grossos quan aquests pagans no li qüestionen el seu poder polític i el control que té en alguns països, sobretot a Sud Amèrica. I si no que ho demanin als seguidors de la Teologia de l'Alliberament, on el Papa es va treure de la màniga un Torquemada, en la persona del Cardenal alemany Ratzinger, per tancar-los la boca, i tot perquè havien comprès que estant agenollats tot el dia dins l'església no s'omplien la panxa, que seguien essent explotats pels mateixos que mantenien econòmicament l'Església Catòlica, tal com havia sigut en el nostre país fins ara fa molts pocs anys. Criticar que els espanyols aspirin i/o disfrutin d'un benestar que fins fa poc temps només era privilegi d'uns pocs, sembla poc raonable, i també el tenir por a perdre els poders i privilegis que fins ara havien gaudit, i que no eren pocs.

Però aquesta ha sigut la forma amb què ha actuat l'Església Catòlica des de Constantí, i en el moment que els governants no han acceptat les seves consignes, no ha parat fins que han caigut o han acceptat les demandes; i és que, com deia Bonifaci VIII a la seva bul·la *Unam Sanctam*, el poder terrenal i l'espiritual són privilegi de l'Església Ca-

tòlica, i només ella pot donar o llevar aquest poder. Aquesta filosofia segueix essent la llum que il·lumina el Vaticà, i encara que no posi els governants directament en els països de la seva influència, fa tot el possible perquè els que surtin segueixin les seves consignes; la darrera prova la tenim a Polònia, on la influència de l'església és total.

La llibertat que gaudim en aquests darrers quinze anys i la incapacitat manifesta de l'Església Catòlica per convèncer voluntàriament tots els batians d'aquest país -que som quai tots- ha fet que el paganisme, latent durant segles, surti a llum ara, però el Papa no hauria d'extranyar-se'n, ja que la culpable és la pròpia Església Catòlica, que sempre s'ha estimat més la quantitat que la qualitat, perquè si realment tota aquella gent que fa uns anys omplia les esglésies hagues estat plenament convençuda, no hagués deixat anar l'Església tan fàcilment.

Ja per acabar, cal resaltar les reaccions d'alguns ministres davant les paraules del Papa Joan Pau II. I és que ells saben bé lo perilloses que són unes quantes declaracions com aquestes, que són les que fan reaccionar els col·lectius més reaccionaris d'aquest país, i que en qualsevol moment ens poden donar un disgust. Pensem que encara que els espanyols s'hagin tornat pagans, els privilegis quasi sempre han sortit de dins els temples, sien o en l'època en què ens trobam. El poder sempre ha sigut una llepolia per a la religió.

Ignasi Umbert i Roig

— CIAL. —

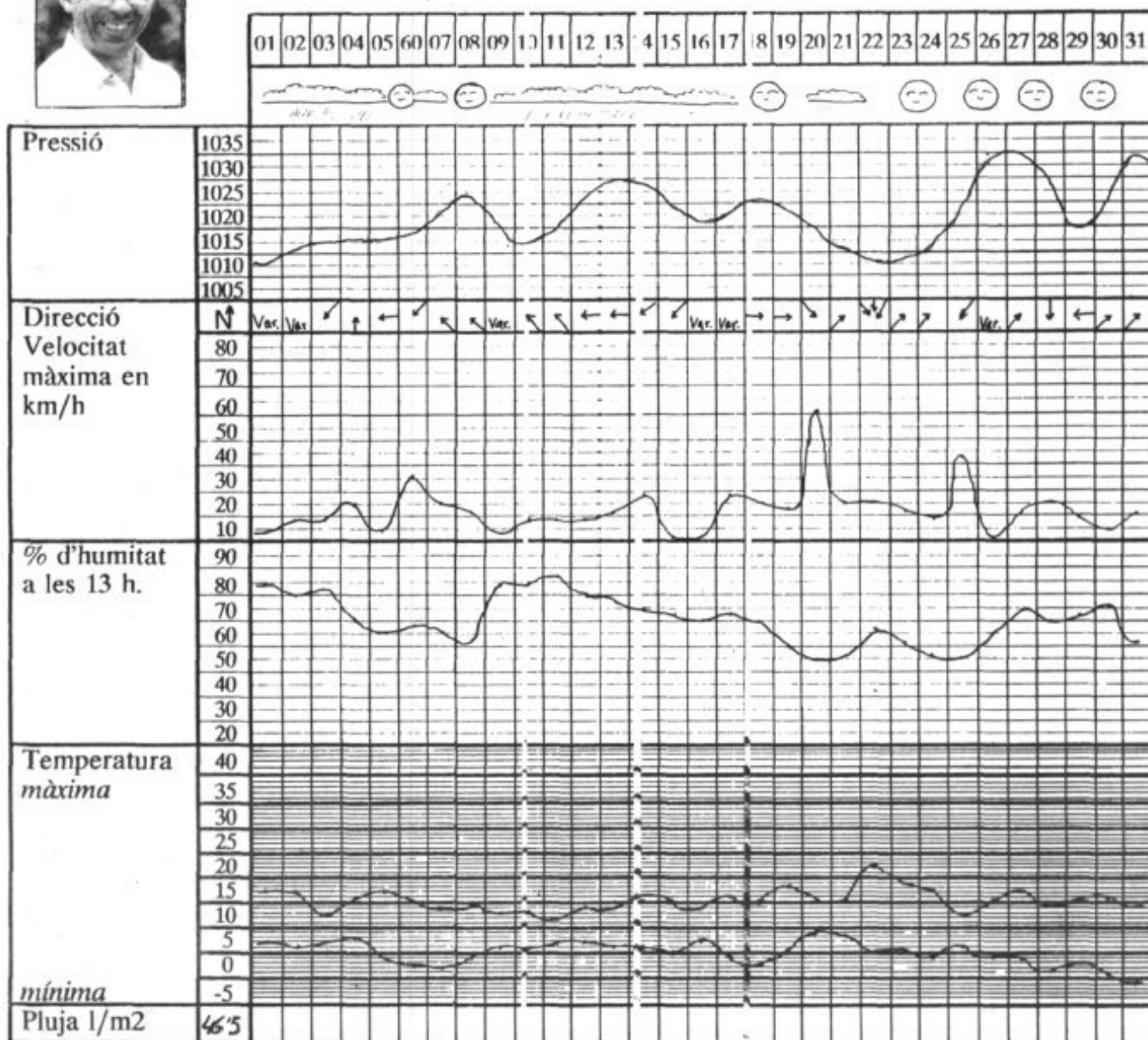
—INSTAL·LACIONS SANITÀRIES—

C/. NOU, 37 - Tel. 83 82 99 SANT LLORENÇ

El temps de desembre

Flor de Card -16-

Resum comparatiu del mes

Pluja en el terme

Des d'on ha bufat el vent

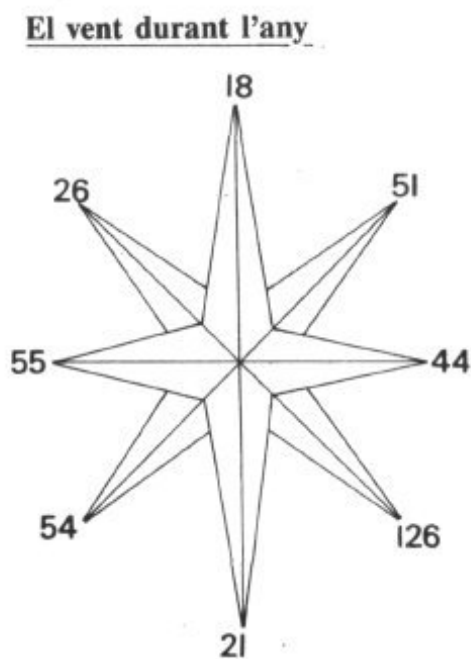
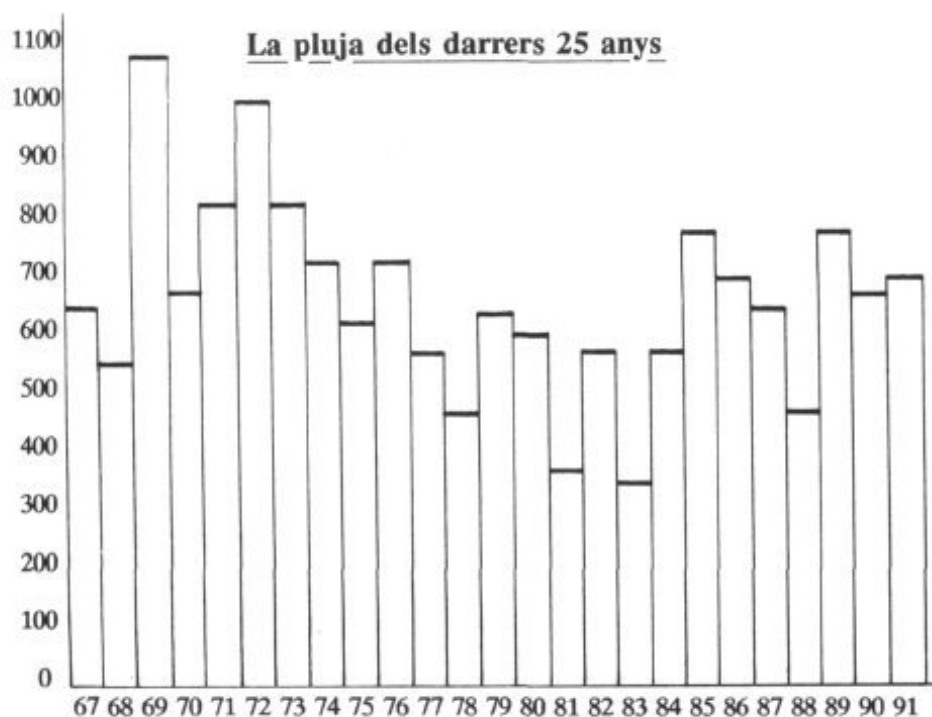
	1990	1991	
Dies de cel estirat	7	13	Ca'n Xesc
Dies de cel nuvolat	15	10	Son Roca
Dies de cel cobert	9	8	Ses Planes (Ca'n Toni)
Pluja/m2	26'7	46'5	Son Vives (Ca'n Pedro)
Granissades	1	-	Sa Fontpella
Boires	2	3	
Gelades	7	5	
Tempestes	3	1	
Temperatura màxima	19'5	22'5	
Temperatura mínima	0	-1	
Temperatura mitja	9	10	
Temp. màx. mitja	-	15'3	
Temp. mín. mitja	-	4'8	

Ca'n Xesc - Estació pluviomètrica B 480 - Sant Llorenç des Cardassar

GEN	FEB	MAR	ABR	MAI	JUN	JUL	AGO	SET	OCT	NOV	DES	TOTAL	
5	9	6	8	12	16	17	22	5	5	9	13	127	Estirat
14	11	15	19	13	13	13	8	22	19	13	10	170	Nuvolat
12	8	10	3	6	1	1	1	3	7	8	8	68	Cobert
2	3	1	0	0	2	0	0	2	0	2	0	12	Boira
2	3	0	4	0	0	0	0	0	0	0	5	14	Gelada
1	0	1	2	6	1	0	5	9	3	2	1	31	Tempesta
0	1	0	0	2	0	0	0	1	1	0	0	5	Calabruix
182'3	62'9	17'3	22'8	93'8	37	0	25'4	81'3	73'6	47'5	40'5	684'4	Pluja
18'5	19	23'5	24	26	33'5	35	36	32'5	28	24'5	22'5		Temp.màx.
1	-1	3	1	4'5	9'5	12	15'5	11	6	2'5	-1		Temp.mín.
10'3	9'4	13	12'4	14'4	20'2	24'4	26'5	28'5	16'9	13	10		Temp.mit.
14'3	14'6	17'6	18	19'6	26'1	30'7	32'5	28'5	21'5	18'2	15'3		Màx.mitja
6'4	4'5	8'4	6'8	9'3	14'4	18'1	19	18'2	12'4	8	4'8		Mín.mitja
46'8	54	61'2	61'2	54	54	30'6	43	39'6	43'2	64'8	61'2		Vel. vent
E	SW	SW	NW	NE	W	S	NE	SW	NE	NW	NW		Dir. vent
203	89	19	36	104	23	0	48	84	78	55	70	809	Pluja Fontp

En total ha plogut 83 dies, durant 183 hores

Altres fenòmens

El 13 de gener, d'una forta tempesta que durà de la una a les quatre de la matinada, baixaren els dos torrents. El de Ses Planes arribà als 20 cm a l'indret de Ca'n Gostí.

El 25 de gener, per mor d'una situació de llevat de 5 dies de durada, baixaren altra vegada els dos torrents, i l'aigua arribà als 40 cm.

El 12 de febrer va fer molt de fred. A les 3 del capvespre teníem 6'5°. L'endemà també va esser ben fred i el cap-

vespre del dia 14 va nevar durant un parell d'hores a tot el nord de Sant Llorenç. Les muntanyes de Calicant, Balafi i S'Esquerda quedaren blanques, i al puig d'Alpara la neu durà 24 hores. La nevada de dia 14 va ser general a tota Mallorca.

El 20 de febrer tornàrem tenir una revenguda dels torrents.

El dia 7 de març, p'entura l'única vegada durant molts d'anys, tenguérem una important invasió de pols del nord d'Àfrica. La visibilitat tan sols era de 3 km, és a dir, com de Sant Llorenç a Podofarina.

El 4 d'abril arribaren les primeres oronelles.

El 8 d'abril pegà la darrera envestida el torrent de Sa Grua.

El 12 d'abril es va començar a moure l'embarc.

El 6 de maig nevà en el Puig Major.

El 24 de maig fou el darrer dia que el torrent de Sa Grua arribà al poble, després d'haver rajat més de mig any.

El 15 d'octubre va caure una forta granissada als voltants del poble i tot romangué blanc. Caigueren 371/m², ara imaginau-vos a 37 kg/m² quin viatge de cubitos!

MOTS CREUATS

Horizontals.- 1.-Capsa formada generalment d'un bastiment metàl·lic i que té una o més cares de vidre, dins la qual es posa un llum que calgui guardar del vent o de la pluja. Que té molts diners o posseeix grans béns. Símbol de l'oxigen. 2.-Pronom. Còdol. Una petita quantitat. 3.-Símbol del radi. Acció de lavar. Mancat. 4.-Al rev., crit de dolor. Animal molest. 5.-Sis-cents. La segona i la primera. D'aquella, d'aquesta o de semblant manera. 6.-Nom d'una dona grega, esposa del rei Mausoleu. Nota musical. 7.-Femella de l'ós. Conjunció. Terminació verbal. 8.-Al rev., aliment. Barrina. Nom de lletra. 9.-Fruit del cocoter. Ajudar. Cinc-cents. 10.-Símbol de l'alumini. Petit sauri sense potes, semblant a una serp, fràgil i inofensiu. Nom de lletra. Símbol del iode. Vocal. 11.-Que té dues mans. El paradís, el sojorn dels benventurats. 12.-Persona d'enteniment obtús, no gens intel·ligent. Nom de lletra. Dipòsit per a conservar les olives.

Verticals.- 1.-Nus amb què es lliga un ham. Porta a fi, termina. 2.-Campió. La part més alta i fortificada d'una ciutat grega. 3.-Símbol del mitrògen. Cinquanta. Dues de ben diferents. Cent. No __ la prenguis. 4.-Dida. Espai de temps d'alguna durada. 5.-Matèria en fusió que surt d'un volcà o d'una esquerda de la terra. Massa d'aigua salada que cobreix una gran part de la superfície de la terra. Onada. 6.-Contracció del mot "ca" i l'article "el". La tercera. Terme infnativol per àvia. 7.-Consonant. Germanes del pare o de la mare. Dues vegades. Cent. 8.-Al rev., lletra grega. Companyia de gent d'armes al servei d'un senyor. Vocal. 9.-Estat de profunda insensibilitat produït per una malaltia, ferida o metzina, del qual es difícil o

impossible refer-se. Nom de dona. Símbol del cesi. 10.-Ornament d'arquitectura que imita a les fulles d'acant. El primer dels signes del zodíac. 11.-El període d'un any d'un càrrec. Nota musical. 12.-Res. Acalorament. Cinquanta.

Solucions

Horizontals.- 1.-Fanal. Rica. O. 2.-Es. Mac. Poca. 3.-R. Lavat. Manc. 4.-Ia. Alimanya. 5.-DC. EA. Tal. 6.-Artemisia. Do. 7.-Ossa. Ni. Ar. 8.-Ap. Tribana. A. 9.-Coco. Aidar. D. 10.-Al. Noi. A. I. A. 11.-Bimana. Cel. 12.-Ase. A. Cassal. **Verticals.-** 1.-Ferida. Acaba. 2.-As. Acropolis. 3.-N. L. Ts. C. Me. 4.-Ama. Estona. 5.-Lava. Mar. Ona. 6.-Cal. I. Iaia. 7.-R. Ties. Bi. C. 8.-Ip. Mainada. A. 9.-Coma. Aina. Cs. 10.-Acant. Aries. 11.-Anyada. La. 12.-O. Acalorada. C.

BROU DE LLETRES

M C M A B D E F K L M N
D A A I N A C G C A P R
R E R B L E B A S I O C
A R I G A J K H T N L D
F S A A A T C D O O C O
E T E N I L E F G R R L
L D M A I H I R O E D O
A B N O J K L D L J O B
Q R T A I N O T N A H I
S X I N O M F E L G J J
D B Z A N E L A D F A M
P F G A H D E F G D R S
F D B C Z H I D O R E M

Ala! aquest brou de lletres no és gens difícil, només es tracta de cercar deu noms de dona.

Demografia

DEFUNCIONS

Na Gabriela Vives Llodrà, fadrina, morí a Son Carrió dia 22 de desembre. Tenia 9 anys. Al Cel sia.

En Pedro Nicolau Nicolau, casat, va morir a Son Carrió el dia 31. Tenia 89 anys. Descansi en pau.

Na Catalina Sureda Adrover, viuda, morí dia 1 de gener a Sant Llorenç a l'edat de 89 anys. Al Cel sia.

Na Catalina Llinàs Riera, viuda, va morir dia 2 a Sant Llorenç. Tenia 84 anys. Que la vegem en el Cel.

N'Aina Ordinas Matamalas, viuda, morí dia 6 a l'edat de 78 anys a Sant Llorenç. Descansi en pau.

En Guillem Jaume Riera, casat, morí a Sant Llorenç el dia 16. Tenia 73 anys. Al Cel sia.

NAIXEMENTS

En Francisco Servera Llodrà, fill d'en Joan i na Francesca, neix a Sant Llorenç el dia 21 de desembre. Salut!

Na Catalina Riera Bauzà, filla d'en Mateu i na Maria, neix dia 9 a Sant Llorenç. Enhorabona!

N'Arnau Barceló Bestard, fill d'en Joan i na Catalina, neix dia 3 a Sant Llorenç. Salut.

També a Sant Llorenç, fill de na Magdalena Riera, neix dia 17 en David Riera Planisi. Salut!

NOCES

En Bernat Rosselló Morey i na Maria Antònia Gomila Gil es casaren a Sant Llorenç el dia 28. Salut!

També a Sant Llorenç i dia 4, feren l'esclafit en Francisco Díaz Sánchez i na Maria Pascual Sansó. Enhorabona!

En Lluís Ballester Domenge i n'Aina Maria Riera Sureda es casaren el dia 11 a Sant Llorenç. Salut!

En Sebastià Miquel Grimalt i n'Antònia Horrach Caldentey es casaren a Sant Llorenç el dia 25. Enhorabona!

En Rafel Pastor Riera i na Margalida Eugènia Juan Mascaró feren l'esclafit a Sant Llorenç el dia 25. Salut!

Maria Galmés

Curiositats Municipals

Extretes dels llibres d'actes de l'Ajuntament

13 abril 1944.- S'acorda retre un homenatge a Francisca Sansó Planisi, que complirà 100 anys el dia 23 de maig vinent. Consistirà en una missa i un refresc a la Sala per als majors de 80 anys, acompanyats del seus néts, tots vestits a l'antiga.

30 novembre 1944.- Vista la proposta de la presidència, s'acorda suprimir l'arbitri sobre el trànsit d'animals domèstics per la via pública.

11 gener 1945.- S'acorda que les comissions per anar a la capital siguin de 70 ptes. per als regidors, i 60 ptes. per als funcionaris.

7 juny 1945.- En vista de les reclamacions verbals formulades per Miquel Fullana relatives als perjudicis que li ocasionen les arrels d'un arbre sembrat davat caseva, s'acorda tallar-lo; també se'n tallarà un altre de davant ca'n Miquel Vaquer.

11 octubre 1945.- Es pren l'acord de gratificar amb una mensualitat a Petra Sureda, la propietària de l'escola de nines, per la destrossa que li puguin haver ocasionat els soldats durant les vacances d'estiu.

14 març 1946.- Es destinen 1000 ptes. per la reparació d'instruments i compra de partitures per relançar la banda, dirigida per Nofre Soler.

11 juliol 1946.- Seguint la laudable iniciativa de l'Estat de constituir a cada municipi rural una biblioteca, encaminada a promoure, fomentar i inculcar a la joventut l'amor a l'estudi i elevar el nivell d'il·lustració i educació, s'acorda adquirir l'enciclopèdia Espasa, posant així a disposició dels veinats aquest vast compendi del saber humà

14 setembre 1946.- Es confirma l'acord d'adquirir una creu, vull dir, una

imatge del Sant Crist, per al cementiri de Son Carrió (sic).

27 febrer 1947.- Es dona compte d'una carta del governador relativa a que aquest Ajuntament ha de contribuir en les obres de la basílica de la Verge de l'Esperança, de Sevilla. S'acorda contribuir amb una rajola i posar-ho en concieiment del governador.

13 març 1947.- A proposta de la presidència s'acorda abonar amb càrrec al capítol d'imprevists l'import de les escapel·les (*insgnies militars*) dels somatens d'aquest municipi.

13 agost 1947.- Es pren l'acord d'ajudar amb 150 ptes. a la veinada Antònia Lull, en atenció a la seva precària situació i a l'accident sofert per mor dels focs artificials el dia de Sant Llorenç.

27 gener 1948.- Es dona compte de l'abandó immotivat del servei per part del guàrdia municipal Salvador Galmés Servera, qui, segons manifesta per escrit la seva esposa, se'n va anar amb caràcter definitiu a la República Argentina. En virtut de l'apartat 1er de l'article 12, incís 2on del Reglament, s'acorda la seva destitució.

19 octubre 1949.- A l'informe per a l'ampliació del cementiri s'esmenta que de 1939 a 1948 hi ha hagut un promig de 42'6 defuncions anuals.

3 març 1950.- A proposta de la presidència s'acorda gestionar l'adquisició del solar que ha d'esser destinat a carrer, arrabassant les figueres de moro, que atempten contra la més elemental estètica urbana.

18 abril 1950.- S'acorda tallar tres xipresos del cementiri per destinar-los a la construcció de portes i bigues que s'hauran de col·locar a la nova capella.

11 maig 1950.- Queden per al seu estudi els preliminars del contracte d'enllumenat en la forma que s'indica: del 1er d'octubre al 29 de febrer, apagar a les 22 (hora solar); del 1er de març al 30 de setembre, apagar a les 23 (hora solar); els dissabtes, diumenges i festes, una hora més tard.

26 juliol 1950.- A proposta del Sr. Gelabert s'acorda que consti en acta i es testimonii al Sr. Jeroni Castañó l'unànime agraïment per la seva meritòria i activíssima gestió al front d'aquesta Corporació, patentitzada, a l'orde fiscal, en aconseguir recaptar els atrassos d'anys anteriors; en l'aspecte urbanístic, en l'aliniació d'alguns carrers d'acord amb els seus plànols i en la desaparició d'obstacles de la via pública; en l'aspecte constructiu, delimità el solar propietat de l'Ajuntament, destinat a la construcció

d'una escola, confeccionant-se'n els plànols; rectificà i amplià el camí del cementiri i començà les obres d'ampliació, aparcades durant anys; amèn de múltiples mesures, demostrant en totes elles el més elevat sentit de justícia distributiva, proscripció de tot favoritisme i amb un únic objectiu: el foment dels interessos del municipi. (*Apart de tot això va reestructurar les comissions informatives i va posar orde a l'administració municipal. I només hi va estar quatre mesos i dotze dies!*).

26 juliol 1950.- Davall la primera pedra de la capella del cementiri hi ha la següent inscripció: *"Ajuntament de Sant Llorenç. Capella del cementiri catòlic municipal. Regint providencialment els destins de la Pàtria el Generalíssim Franco, i essent Governador d'aquesta província l'Excm. Sr. José Manuel Pardo Suárez; bisbe d'aquesta diòcesi l'Excm. i Rvdm. Joan Hervás i Benet; batle d'aquesta vila el Sr. Miquel Girart Femenias; jutge de pau el Sr. Mateu Gayà Adrover; tinents de batle els Srs. Joan Rosselló Galmés i Jordi Pont Femenias; regidors, els Srs. Miquel Umbert Palmer, Francesc Tous Gelabert, Llorenç Melis Soler, Antoni Gelabert Brunet, Antoni Font Riera, Joan Mascaró Puiggròs i Montserrat Mascaró Jaume; secretari, el Sr. Francesc Ramis Moragues, es posà aquesta primera pedra, essent solemnement beneïda pel Rd. Sr. Joan Galmés Soler, ecònom d'aquesta parròquia, assistit del Sr. Vicari Rd. Sr. Onofre Jaume Planisi, el diumenge, dia 30 de juliol de l'any del Senyor de 1950".* (Vet-aquí les "forces vives").

3 febrer 1960.- Donada l'alta finalitat del Seminari i els valors espirituals que persegueix, la catolicitat de l'Estat i les profundes conviccions catòliques de tots els membres d'aquesta Corporació, s'acorda contribuir amb 500 ptes. a les obres del Seminari.

5 febrer 1961.- A la constitució de la nova Corporació -a la qual, per cert, hi consta en Bartomeu Pont Estelrich com a representant del Terç Entitats, el que suposen 30 anys de deicació política- hi figura el següent jurament: *"Jur lleialtat i acatament als Principis Fonamentals del Moviment i demés Lleis Fonamentals del Regne, així com servir fidelment a Espanya, guardar lleialtat al Cap de l'Estat, obeir i fer que es compleixin les lleis, defensar i fomentar els interessos del municipi, mantenir la seva competència i ajustar la meua conducta a la dignitat del càrrec".* El president li contestava: *"Si així ho feis, Déu i Espanya us ho premiïn, i si no, us ho demandin".*

Els 100 anys de l'amo en Pere Antoni

Una fotografia familiar de l'amo en Pere Antoni "Pisca" -el segons de mà dreta- realitzada devers l'any 1910. Just mirar els vestits ja és tot un poema. Fixi's per favor amb tots i cada un dels detalls.

Sens dubte haurem de fer un exercici d'imaginació per arribar al Sant Llorenç que va veure néixer l'amo en Pere Antoni "Pisca".

Era a l'estiu de 1900 o 1901 quan l'era de *Sa Parpala* es va omplir de gent per veure passar el primer *carro de foc*, -nom del que avui coneixem com a cotxes- que portava la reina Maria Cristina a Artà.

Devers l'any dos o tres van aparèixer els primers *velosípedos*, precursors de les bicicletes que tenien la roda de davant alta i la de darrera baixa.

"L'amo en Mateu de Son Pont, l'amo en Miquel Cladera i s'america Gras, no varen voler donar per un rellotge posar perquè en tenen a caseva, i el dimoni els espera per a l'Infern anar a cremar", si fa no fa aquesta era la lletra d'una estrofa que circulava a la primera dècada, motivada per la moguda que suposà la col·locació del rellotge del campanar, en temps del vicari Lliteres.

Moltes de les eines que avui ens resulten habituals i imprescindibles han aparegut en aquest últim segle. Així, fins a mitjans de la primera dècada a Sant Llorenç, i a finals dels anys vint a Son Carrió, no es disposava de llum elèctric, fabricat localment a força de gas pobre i solament en determinades hores fins a finals dels anys cinquanta. Pensem per un moment amb tot el que això suposa.

El telèfon aparegué en els finals dels anys trenta.

El tren, que no passa per la vila des de l'any 77, havia estat una revolució cinquanta-sis anys abans; tant pel que tenia de facilitador en el transport d'eines i mercaderies com per la dinamització econòmica que havien representat aquells jornals de dues pessetes treballades de sol a sol, en la construcció del pas de les vies.

L'aparentment generalitzada entranyable i íntima amiga televisió va aparèixer per primera vegada en *Es Centro*, després d'un viatge a l'estranger de l'ecònom don Llorenç Perelló.

Gairebé totes les cases de la vila devien ésser semblants a les antigues que encara queden en el carrer del Pou i en el carrer Nou, petites, amb el sostil

baix pels graners i la perxada i on la família, generalment nombrosa, compartia l'espai amb l'aviram i la bèstia.

Carrers sense asfalt i amb un empedrat fet i l'altre fora fer. Carrers polsosos i nus de trànsit on cada família se sentia propietària de la seva carrera.

Els menestrals i botiguers en el nucli urbà i la resta a foravila.

Una foravila habitada. Possessions autosuficients, amb vida pròpia. Lloquets unifamiliars i rotes.

Gent encara viva ens pot contar la vida dels roters puix algun n'hi ha que féu el viatge de nocces a la rota i allà vivia en una barraca d'estiu i d'hivern.

La vida aspra i dura, que afavorí l'emigració fins a mitjan segle. No hi havia gaire alternatives, els homes a foravila i les dones ho compartien primer amb el picar càrritx, després amb les bossetes de plata, posteriorment amb les perles i finalment amb els brodats que encara perduren.

Una foravila que, a diferència d'altres viles on solament es cultiven les terres bones, és gairebé eixorca de pinarons i garrigues, car els conreus i els ametlers arriben fins als paratges indòmits de les nostres muntanyes.

